

MÉS ENLLÀ

Ferran Teixidor Valle

Professor de filosofia jubilat

A qui no li ha costat empassar saliva, o contenir les llàgrimes davant la mort d'un amic, d'un familiar... o fins i tot en la ficció, en una lectura, en una pel·lícula.

Qui no s'ha preguntat per la *transcendència* de l'ésser humà? entesa com un afany d'anar més enllà d'un mateix, de passar d'un àmbit a un altre, d'un abandonar la pròpia persona per a fondre's en un "més enllà" inconcret i que roman fora de tota experiència possible.

Però això suposa, implícitament, l'existència d'un altre nivell de la realitat superior molt allunyat d'aquest.

Seria un passar de "dins" a "fora" d'un determinat àmbit, superant una limitació. Sembla possible arribar-hi mitjançant la fe, la repetició de jaculatòries/mantres, o el ballar circularment sobre un mateix (els *dervixos*¹), fins perdre la consciència, segons s'insinua en diferents àmbits.

Aquestes "diferents" vies, i moltes d'altres que a vegades són insinuades, permetrien arribar a un altre nivell de consciència, o com a mínim l'abandonament de la consciència tal i com la coneixem en la nostra realitat quotidiana: equilibri, recepció o resposta als estímuls físics, percepció de la realitat que ens envolta, etc.

Aquest altre nivell de consciència al que s'arribaria faria possible la comunió amb el tot, la pèrdua de la individualitat, l'absència del jo particular i concret i el fondre's amb l'absolut, segons ho descriuen des de diferents àmbits.

Aquesta absència del jo i integració o desaparició del jo en el tot (hi haurien molts significats diferents per a aquest tot) és el que postulen diferents creences o el que insinuen que és un dels objectius de la meditació², i d'algunes religions. Aquesta comunió absoluta amb la divinitat (Déu és la transcendència per antonomàsia).

1 Membre d'una germandat sufí. Són l'ala mística de l'Islam. El ball impulsa l'anhel d'unir l'home amb la divinitat [També poden repetir, ballant, el Nom Diví: Allah i aspirant a integrar-se dins l'Ànima divina. Segons ells només hi ha un sol existent: Déu. Tot allò visible i invisible, tota existència és una manifestació divina. Així, doncs, l'home aspira a tornar al seu origen].

2 En la meditación hay algo que, una vez se ha apoderado de ti, es difícil de erradicar (...). Es como si hubiéramos nacido para estar sentados en silencio; o como si hubiéramos nacido para acompañar la propia respiración, o para repetir incesante y lentamente una jaculatoria, en la esperanza de llegar algún día a disolvernó en ella." Pablo d'Ors. *Biografía del silencio*. Siruela. Madrid, 2015, Pàg 76.

Aquest formar part de tot també és, insinuen, d'una manera més casolana, una aspiració de l'amor com a renúncia voluntària a les particularitats del propi jo i fondre's en el nosaltres, amb la parella, per exemple, de dos fer-ne un (èxtasi?). L'àmbit publicitari n'està ple d'aquestes insinuacions.

Cal dir, però, que els neopositivistes, per tenir una altra visió de la qüestió, neguen l'existència d'aquesta "alta realitat". Per a ells només és real allò que existeix i és quantificable.

En canvi el misticisme (cristià) considera la transcendència com una experiència directa d'allò sagrat, com un sentit d'unió amb Déu. Com una gràcia que Déu concedeix a unes persones després de penitència i purificació. D'aquesta manera es pot arribar fins l'Absolut.

Plantejat així el tema de si existeix un "més enllà", de si la transcendència és possible o bé de si és qüestionable l'existència d'un "més enllà". Haurem de resoldre algunes qüestions. Per intentar aclarir tot plegat, primer preguntem-nos:

¿Per què tenim o sentim la necessitat d'un "més enllà"?

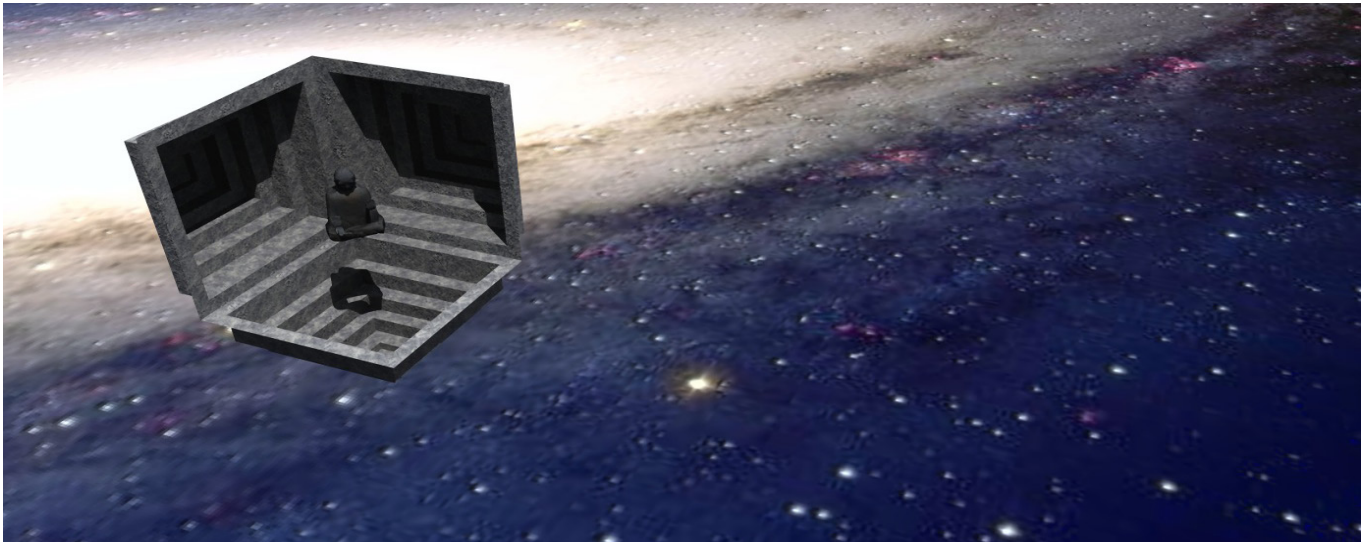
Diferents autors han coincidit en una mateixa resposta: sembla que l'home se sent obligat a plantejar-se preguntes sobre el sentit de l'existència humana i cal explicar aquesta necessitat, aquesta obligació i a més cal justificar-la. Per què?

Arthur Schopenhauer, segons la interpretació de Patrick Gardiner,³ ho analitza i justifica de la següent manera: l'home té coneixement de la inevitabilitat de la mort, juntament amb la consciència del patiment, del dolor i la misèria de la vida. Aquests elements serien l'origen del desig de donar una interpretació metafísica a l'existència. És a dir, de postular un "més enllà".

Inevitablement ens apareixen unes figures superiors que dirigeixen i organitzen aquest "més enllà". Si seguim l'argumentació, la figura d'un déu o d'unes creences religioses sembla inevitable.

En aquest punt Schopenhauer, en el seu llibre *El mundo como voluntad y representación*, diu que la religió ajuda l'home a dissipar la por que li causa la mort: "meditar sobre la vida i els

3 Patrick Garnider. *Schopenhauer*. FCE. Mexico.1975.

fets dels sants (...) com la història ens els conta o l'art ens els pinta (...) és l'únic mitjà de dissipar l'efecte lúgubre d'aquest no real (...) que ens espanta com als nens espanta la foscor”⁴.

En la seva obra *Parerga y paralipomena* ens diu que les creences religioses tenen una utilitat: “són maneres d'imprimir en nosaltres relacions morals que tenim entre uns i altres, bàsicament en el terreny de la conducta i de l'existència social”.⁵

La defensa de la utilitat de les religions també la podem trobar en K. Marx després de denunciar la religió com a opi del poble. Amb tot, el fet de ser útils no implica que puguin ser interpretades com expressions de veritat, Schopenhauer ens recorda que les religions solen aparèixer en èpoques d'ignorància i superstició: “como las luciérnagas necesitan la oscuridad para brillar”⁶.

Malgrat que les religions neixen de la necessitat de donar una explicació a la vida, i en això es basaria la metafísica, és a dir, aquest cercar el “més enllà”. El mateix autor, en la mateixa obra, anomena la religió “metafísica del poble”, basada en creences i miracles més que no pas en pensament i reflexió, textualment diu referint-se a la majoria de la humanitat: “que no és capaç de pensar, només de creure”⁷.

Quan la filosofia ha volgut aclarir el problema que representa el món i la nostra existència en ell, no ha pogut apel·lar a cap autoritat o revelació. Les respostes haurien de ser clares i intel·ligibles, però sovint això ha estat molt difícil i s'han donat moltes barreges. Això quan no s'ha utilitzat la filosofia com a instrument de la religió, utilitzant-la per a proporcionar

fonaments teòrics als dogmes teològics. Es crea una metafísica totalment impossible.

Ja I. Kant, a *Crítica a la raó pura*, havia senyalat que només podem parlar de les nostres experiències i dels nostre pensament sobre elles. El seu gir copernicà va consistir a acceptar que no coneixem les coses com són sinó com se'ns apareixen segons la nostra facultat de coneixement i que l'estructura d'aquest és el que determina el contingut que es registra a la consciència.

Podríem dir que, cognoscitivament, som presoners de les formes de coneixement dictades per “l'enteniment” i la “raó” de Kant, i que els intents de superar aquestes limitacions, amb metafísiques dogmàtiques, són molt difícils d'acceptar.

Ara bé, l'afany especulatiu que empeny la raó metafísica a aplicar-se a objectes que estan més enllà de l'experiència (ànima, Déu), la fan caure en il·lusions. Kant diu que és inevitable el fet de plantejar-se preguntes que no es poden contestar científicament. És a dir, aquesta metafísica és impossible. I conclou: científicament no ho pots saber, però t'ho pots creure.

Kant insisteix, una i altra vegada, que no podem tenir coneixement d'allò que està més enllà de l'experiència possible, per tant, intentar caracteritzar aquest “més enllà” és entrar en el terreny d'allò no contrastable.

Altres autors també han opinat sobre aquest tema directa o tangencialment, però la meua intenció és no ser extensiu en aquest article i limitar-me únicament a aquests dos.

Tant Kant com Schopenhauer coincideixen en què tot el que pertany al món està inevitablement condicionat pel subjecte i existeix únicament pel subjecte.

Però nosaltres també som objectes que ocupem un espai i perdurem en el temps. Som tan fenomènics com les pedres o

4 Schopenhauer. *El mundo como voluntad y representación*. Orbis, Barna. 1985, pag 330. També a Ed Porrúa S.A. Mexico 1987.

5 Schopenhauer. *Parerga y Paralipomena*. Madrid, 1889. pag 354. També a Ed Agora . Malaga 1997.

6 Idem, pag 369

7 Patrick Gardiner. Schopenhauer. Pag 52

els arbres. Schopenhauer va més enllà i diu que ens descobrim com *voluntat*, precisament la consciència que tenim dels nostres cossos com expressions de voluntat i dels nostres propis moviments com actes de voluntat. Som, en definitiva: *voluntat objectivada*⁸.

Però aquesta no és una característica exclusivament humana, també la tenen o ho són tots els animals, les plantes, allò inorgànic, etc. Tot té com essència (noümènica), com cosa en si, la voluntat; tant el gos concret, com una flor o la força de la gravetat. De fet, si ampliem podrem dir que la voluntat és el substrat ontològic del món. Tots els cossos, objectes i fets són manifestacions d'aquesta voluntat general i es pot anomenar : *voluntat de viure*.

De fet hi ha moltes analogies en la forma en què Schopenhauer caracteritza la voluntat: “com impuls cec”, “aspiració sense fi”, etc, i expressions que S. Freud utilitza quan parla de la naturalesa de l'inconscient.

L'ètica, continuem amb Schopenhauer, té en el control d'aquesta voluntat de viure una eina per a desenvolupar-se. Com?. Frenant-la, renunciant als desigs, suprimint l'egoisme, negant aquesta voluntat de viure, en poques paraules.

Així prenem consciència que la voluntat és una força intemporal i immortal de la qual en serem víctimes si no la dominem. Controlar aquesta força impetuosa serà clau per a poder dissenyar aquesta ètica, un comportament ascètic o de santedat, el que es vulgui⁹, però aquí, no en un “més enllà”. Som temporalitat i hem de ser-ne conscients.

En definitiva, i centrant-nos només ens aquests autors, tenim que Kant defensa que només hi ha un món fenomènic cognoscible amb les seves categories, tot lo altre és noümènic i incognoscible.

Schopenhauer, amb la revelació que la voluntat és l'essència del món, porta la qüestió de la transcendència al terreny de la immanència, i entenc per això: la propietat per la qual una determinada realitat perdura tancada en si mateixa, que esgota tot el ser i actuar.

Uns versos d'en Borges podrien sintetitzar el que vull dir:

El hoy fugaz es tenue y es eterno;
otro Cielo no esperes, ni otro Infierno.

El instante. J.L. Borges. 1964

8 Cal reconèixer, continua Schopenhauer a *El mundo como voluntad y representación*, Ed Porrúa. Mexico 1987, que el meu cos perceptible és voluntat objectivada, que aquesta és la seva essència, el seu “en si”. Això ens revela que la voluntat és el en si del seu propi ser fenomènic. Pag 129-131.

9 Joan Solé. *Schopenhauer*. Bonallevra. pag113-114

Bibliografia.

Revista Liceu Joan Maragall. *Lectura de Schopenhauer*. PPU. Barna 1992.

Joan Solé. *Schopenhauer*. Bonallevra Alcompas. 2015.

Patrick Gardiner. *Schopenhauer*. FCE. Mexico. 1975.

Schopenhauer. *El mundo como voluntad y representación*. Orbis. Barna. 1985

Schopenhauer. *El mundo como voluntad y representación*. Ed Porrúa. Mexico 1987

Schopenhauer. *Parerga y Paralipomena*. Madrid.1889.

Schopenhauer. *Parerga y Paralipomena*. Ed Agora. Malaga 1997.

Diccionari de la llengua catalana de l'IEC. Barna.1995.

Pablo d'Ors. *Biografía del silencio*, Siruela. Madrid.2012.

